

Czy moje dziecko osiągnęło dojrzałość w obszarze emocjonalno – społecznym?

Wraz z zakończeniem okresu przedszkolnego rozpoczyna się nowy etap w życiu dziecka. Wszystko jest nowe i obce: budynek szkoły, obowiązki i rytm dnia, różnego rodzaju wyzwania, dorośli, rówieśnicy, cała społeczność szkolna. Aby wejść w ten nieznany świat i odtąd mierzyć się z nim na co dzień, konieczny jest pewien poziom dojrzałości dziecka w różnych obszarach jego rozwoju: fizycznym, intelektualnym i społeczno – emocjonalnym, które wzajemnie na siebie wpływają. Rozwój intelektualny, poznawczy czy zdobyta przez dziecko wiedza, to nie wszystko. Ważna jest również jego sprawność fizyczna i zdrowie, a także rozwój emocjonalno-społeczny, na który, niestety, nie zawsze rodzice zwracają wystarczającą uwagę. Możemy wyobrazić sobie sześciolatka, który potrafi już czytać, ale nie jest w stanie usiedzieć przez chwilę spokojnie przy stoliku, poczekać na swoją kolej, czy też nie reaguje na polecenia dorosłej osoby. Nie uwzględnia potrzeb i emocji rówieśników, wciąż absorbuje uwagę nauczyciela i innych dzieci, dezorganizuje zajęcia, sam niewiele z nich korzystając i utrudniając, czy wręcz uniemożliwiając pracę innym. W związku z problemami w zachowaniu często słyszy uwagi, upomnienia, ma trudności w relacjach z innymi dziećmi. W takiej sytuacji niejednokrotnie buduje sobie niekorzystny obraz siebie, obniża się poczucie własnej wartości. A to dopiero początek jego edukacji...

Dziecko w wieku 6 lat ma już dość dużą styczność z różnymi sytuacjami, w różnych środowiskach, podczas których doświadczą nie tylko przyjemnych emocji, ale również wiele przykrych, takich jak złość, lęk, smutek, niepewność, zazdrość czy wstyd. Podjęcie nauki szkolnej wiąże się z wieloma emocjami związanymi z aktywnością poznawczą, a odnoszone niepowodzenia i porażki, ale też i sukcesy (np. innych dzieci) są niejednokrotnie przyczyną pojawienia się trudnych emocji. Dlatego tak istotna jest umiejętność radzenia sobie z nimi. Warto więc, jako rodzice, zadać sobie pytania: czy moje dziecko potrafi rozpoznać, nazwać i wyrażać w sposób akceptowany społecznie przykre emocje? Czy odczytuje stany emocjonalne innych osób? Czy radzi sobie z regulacją i kontrolą tych emocji? Umiejętności dziecka w tym obszarze świadczą o poziomie jego dojrzałości emocjonalno – społecznej.

Czego oczekuje się od przyszłego pierwszoklasisty?

W obszarze emocjonalnym

- Motywacji, zainteresowania zajęciami typu „szkolnego”, umiejętności podejmowania wysiłku poznawczego; dziecko gotowe do szkoły chętnie rysuje, liczy, wykonuje polecenia, rozwiązuje zagadki, doprowadza do końca rozpoczęte czynności, itp.
- Adekwatnych do okoliczności reakcji na sukcesy i porażki własne oraz rówieśników
- Kontroli ekspresji własnych emocji, dzięki której możliwe jest panowanie nad sobą
- Pokonywania trudności, ponawiania prób dalszej pracy mimo niepowodzeń
- Odczuwania radości i przyjemności z nauki, zabawy, osiągnięć
- Wyrażania emocji i umiejętności dostrajania się
- Braku zachowań lękowych, agresywnych, nieuważnych, nadaktywnych

W obszarze społecznym

- Rozumienia oraz przestrzegania zasad i norm ustalonych w grupie
- Umiejętności komunikowania się z otoczeniem, nawiązywania pozytywnych kontaktów z dziećmi i dorosłymi
- Zdolności do współpracy w grupie
- Zaangażowania w zabawę indywidualną i grupową
- Samodzielności; dziecko gotowe do szkoły samodzielnie ubiera i rozbiera się, potrafi zorganizować sobie zabawę, wykonuje polecenia nauczyciela
- Inicjowania zabawy z rówieśnikami
- Zachowań prospołecznych (np. współpraca w grupie, dzielenie się z innymi)
- Umiejętności odnajdywania się w nowych sytuacjach
- Uwagi i szacunku do innych

Po czym poznać, że dziecko **nie jest gotowe** do podjęcia nauki w szkole w obszarze emocjonalno – społecznym?

- Dziecko nie jest zainteresowane zajęciami szkolnymi: literkami, liczeniem, rysowaniem, rozwiązywaniem zagadek; zazwyczaj odmawia działania, chce się głównie bawić
- W podejściu do obowiązków ociąga się, mówi nieraz: „nie potrafię”, „nie chce mi się”, „to nudne” lub, mimo ponagleń, uwag, zachęt nie podejmuje pracy, wchodzi pod stół, płacze, złości się, rzuca kartką, ołówkiem, itp.
- Napotykając trudności upiera się i nie chce wykonywać zadania lub „celowo” wykonuje je nieprawidłowo
- Wymaga ciągłego motywowania, zachęty do podejmowania wysiłku poznawczego
- Ma trudność z kontrolowaniem emocji, wybucha, nie może się wyciszyć
- Ma problem z rozumieniem i przestrzeganiem norm i zasad ustalonych w grupie; w postępowaniu kieruje się własnymi chęciami, nie reaguje lub reaguje wybiórczo na kierowane do niego upomnienia
- Ma trudność w stosowaniu się do poleceń kierowanych do całej grupy, zazwyczaj trzeba dziecku zwracać uwagę indywidualnie
- Ma częste konflikty z dziećmi, występują zachowania agresywne typu: bicie, drapanie, plucie, wyzywanie; niechętnie przeprosza innych
- Nie nawiązuje przyjaźni, lub tylko na krótko, okazjonalnie; jest izolowane lub odrzucane przez inne dzieci, dokuczają innym, nie pomagają, nie rozumie uczuć innych dzieci

Na co narażone jest dziecko, które idzie do szkoły bez osiągnięcia gotowości szkolnej w obszarze emocjonalno-społecznym?

Dziecko niedojrzałe w obszarze emocjonalno – społecznym, które pójdzie do szkoły narażone jest na wiele niepowodzeń i trudności. Ma ono na wstępie utrudniony start szkolny. Wiele sytuacji może przerastać poziom jego aktualnych możliwości rozwojowych. Jest narażone na przykre emocje, takie jak: frustracja, lęk, smutek, złość, niepewność, obawy, niepokój, zazdrość, które mogą je już na początku edukacji zniechęcić do niej. Ciągłe motywowanie dziecka do wysiłku, nieprzyjemne uwagi i informacje zwrotne od nauczycieli, dzieci czy rodziców, mogą znacząco wpłynąć na obniżenie poczucia własnej wartości i wiary w swoje możliwości. Trudno w takiej sytuacji cieszyć się z postępów, których być może nie ma lub jest ich niewiele. Trudno się zmotywować do pokonywania trudności. Odnoszona frustracja i poczucie, że jest się gorszym sprzyja też powstawaniu konfliktów z rówieśnikami. Problem stanowiąc może też zachowanie dyscypliny, wykonywanie poleceń nauczyciela. Dziecko o nadmiernej wrażliwości może płakać, gdy napotka trudności, wycofane natomiast z trudnością będzie rozstawać się z rodzicem, może być płaczliwe w nowej sytuacji, czy też samotnie bawić się na uboczu. Trudność też może dla wielu dzieci stanowić brak umiejętności integrowania się z nową grupą, co może się przełożyć na obniżenie poczucia bezpieczeństwa w nowym środowisku.

Przy podejmowaniu decyzji o posyłaniu 6-latka do szkoły warto pamiętać o tym, żeby na pierwszym miejscu stawiać potrzeby i dobro dziecka, a nie ambicje i pragnienia rodziców.

Co jest ważne?

- Zaspakajanie potrzeb psychicznych dziecka: miłości, kontaktu, akceptacji, bezpieczeństwa, sprawczości, uznania
 - Dzieci potrzebują wiedzieć, że są ważnymi członkami rodziny, że są kochane. Doświadczają tego, gdy rodzice są obecni w ich życiu, zaangażowani, zainteresowani tym, co przeżywają, kiedy poświęcają im czas na rozmowę, zabawę (gry planszowe, czytanie książek, zabawy manualne, spacerunki i inne różnego rodzaju aktywności), gdy zauważają osiągnięcia, wspierają w porażkach i trudnościach.
 - Dziecko potrzebuje widzieć radość rodziców po powrocie z przedszkola; kiedy słyszy od nich zapewnienia o ich miłości, otrzymuje informację: jestem dla nich ważny, jestem kochany.
- Zauważenie wysiłków i osiągnięć dziecka, nawet niewielkich, chwalenie go za to i zachęcanie do pokonywania trudności, dawanie rzeczowych wskazówek; unikanie krytykowania
- Wdrażanie do jak największej samodzielności i odpowiedzialności (samodzielne ubieranie się i rozbieranie, rozpoznawanie swoich rzeczy, wyjmowanie ich z plecaka czy wzięcie z szafki potrzebnych w czasie zajęć przyborów, zawiązywanie butów, obsłużenie się w toalecie)
- Kształtowanie odporności emocjonalnej
- Rozwijanie strategii radzenia sobie z trudnościami.

Jak jeszcze można kształtować kompetencje emocjonalno-społeczne?

Dziecku, które nie osiągnęło gotowości szkolnej warto dać czas na rozwój umiejętności, kompetencji i wiedzy poprzez odroczenie obowiązku szkolnego. Pogłębioną ocenę gotowości szkolnej można uzyskać w rejonowej poradni psychologiczno – pedagogicznej.

Rodzicu

- Wspieraj dziecko w procesie samodzielnego rozwiązywania problemów, pomagaj szukać rozwiązań i planować dalsze działania
- Powierzaj mu zadania oraz obowiązki adekwatne do jego możliwości
- Pomóż dziecku odpowiednio reagować na sukcesy i porażki, np. podczas wspólnych gier i zabaw
- Rozmawiaj z dzieckiem o emocjach, np. podczas czytania książeczek omawiajcie jak czują się bohaterowie w danej chwili.
- Obserwuj jak dziecko radzi sobie z niepowodzeniami, w razie potrzeby udziel mu wsparcia.
- Zachęcaj dziecko, by podejmowało kolejne próby, gdy coś mu się nie uda.

Propozycje książek oraz historyjek obrazkowych dla dzieci:

- „Uczuciometr Inspektora Krokodyla” *Isern Susanna*
- „Basia. Wielka księga o uczuciach” *Stanecka Zofia , Oklejak Marianna*
- „Jesteś kimś wyjątkowym. Relaksacje dla dzieci” *Martyna Broda*
- „Uważność i spokój żabki” *Snel Eline*
- „Jesteś ważny, Pinku! Książka o poczuciu własnej wartości dla dzieci i dla rodziców trochę też” *Młodnicka Urszula , Waligóra Agnieszka*
- „Jesteś prawdziwym przyjacielem, Pinku! Książka o relacjach z rówieśnikami dla dzieci i dla rodziców trochę też” *Młodnicka Urszula , Waligóra Agnieszka*
- „Odwagi, Pinku! Książka o odporności psychicznej dla dzieci i rodziców trochę też” *Młodnicka Urszula , Waligóra Agnieszka*

Powyższe pozycje opierają się na emocjach, mówią o tym jak radzić sobie w trudnych sytuacjach, wspierają pozytywny obraz siebie oraz pomagają się zrelaksować.

Propozycje książek dla rodziców, z którymi warto się zapoznać:

- „Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły”
Faber Adele , Mazlish Elaine
- „Dziecko z bliska. Zbuduj dobrą relację” *Agnieszka Stein*
- „Mój złośnik. Czyli jak nauczyć dzieci mądrego radzenia sobie ze złością”
Agnieszka Gąstoł, Aneta Jegier
- „Sposób na trudne dziecko” *Artur Kołakowski, Agnieszka Pisula*

Bibliografia:

- *Aleksandra Skowrońska „Emocje, uczucia i społeczne zachowania emocjonalne dzieci 6 letnich i 7 - letnich (badania własne)” Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 4*
- *„Społeczny i emocjonalny wymiar gotowości szkolnej w obliczu odwołania obligatoryjnego rozpoczynania edukacji szkolnej przez sześciolatków” Urszula Oszwa, Sylwia Szkotek uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, wydział pedagogiki i psychologii Psychologia wychowawcza nr 11/2017, 83–97*
- *Bożena Janiszewska „Ocena dojrzałości szkolnej”*
- *Anna Brych „Rozwój emocjonalny dziecka a jego osiągnięcia”, Blżej Przedszkola 5.212/2019*